

مالیه نیندمه است که تحقیقات خود را نموده و رأی اظهار دارد.

آقا سید حسن تقی زاده - بوجوب قانون اساسی چون این مسئله برای تکثیر مالیه است لازم نیست بمجلس بیاید و تصویب شود باید فقط وزیر مالیه تصویب نماید.

آقا شیخ حسین - اینکه آقای تقی زاده در هر موقع ایراد میکنند صحیح است اما وزارت خانه های ما هنوز قوانین شان منظم و مرتب نیست این است که رجوع باینجا میکنند که بعد ایراد گرفته نشود که به قانون این کار اتفاق افتاد این هم برای این است که قوانین آنها را هنوز وضع نکرده ایم و اینکه گفته شد لازم نیست حکومت را اجاره بدهند مگر بنده در مسئله و رامین عرض کرده ام که باید اداره کنند مرا ملاحظه کرد چه ضرر دارد حکومت را باو بدهند که بتواند درست این کار را انجام دهد.

آقا سید حسین - اگر باین ترتیب باشد که هزار خوراک علاوه اجاره بدهد و حکومت داشته باشد سال دیگر رعیت تظالم میکنند آنوقت وزیر داخله و حکومت طهران او را معزول میکنند آیا آنوقت اجاره برهم میغورد یا نه پس اینطور نمیشود خدای نخواست اگر مبلغ خواب کی بشود یا آفتی برسد آنوقت رعیت بر فریاد بیاید و او هم از اجاره و امیزند.

آقا میرزا محمود - اگر فردا کاری کرد و از حکومتش شکایتی برود خواهد گفت من اجاره دارم و اگر بغواهند معزولش کنند اجاره امسال از میان خواهد رفت.

آقا میرزا مرتضی قلیخان - همانطور که آقای تقی زاده گفتند راجع شود بمجلس و زرا هر طور که تصویب کردند رفتار کنند.

مورتمن الممالک - اگر کسی از ترتیب خالصه خوار و دهات آن مطلع باشد میدانند که خالصه آنها بدون حکومت نمیشود.

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۲۸ شهر ذی حجه الحرام دارالشوری ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۲۷ آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند.

(شروع بقرائت قانون انطباعات گردید پس از قرائت چندین ماده و تصحیح آن شروع بمذاکرات شد.)

رئیس - فردا که روز دوشنبه و تعطیل است چنانچه مستعضر هستید اداره وزارت جنگ برای اسم یاد کردن در چهار ساعت بفرود مانده در مسجد حاضر خواهند شد البته آقایان هم تشریف می آورند.

آقا سید حسین - اینکه مجلس در یک ساعت و نیم بفرود مانده متعقد میشود نه بجهت اینستکه جناب رئیس حاضر نمیشوند بلکه بوجوب نظامنامه داخلی مجلس در چهار ساعت بفرود مانده رئیس در اطلاع خود حاضر و منتظر هستند تا عده کافی از کلاه محترم بجهت ملا کره جمع شود پس خوبست و کسکلاه محترم زودتر حاضر شوند.

آقا میرزا محمود - عقیده بنده این است

که قسم یاد کردن اداره وزارت جنگ و رؤسای آنها خیلی اهمیت دارد خوبست مقرر شود نامه و کلاهی مقام حضور بهم رسانند.

رئیس - بلی چون اهمیت دارد همگی حضور بهم برسانند خیلی خوبست و اینجام برای ورود آنها تدارک دیده میشود.

سیدالحکما - خوبست روز شنبه پس از تمام شدن قانون انطباعات مقرر شود آن لایحه که در باب و کلاهی ایلات نوشته شده و یکدفعه هم در مجلس قرائت کرده اند قرائت شده تمام شود.

وکیل الرعایا - امروز رتبه وزارت مالیه برای گرفتن و فرستادن کتابچه دستورالعمل همدان از قرار تقریر مستوفی گویا باید پنجماه تومان داد و بعضی کتابچه های جزو هم هست که باید بجهت آنها هم چیزی داد از این قرار باید مبلغی زیاد برای کتابچه های آنجا داد آیا این فقره معمول است یا بداد یا خیر؟

رئیس - بلی در سلب این رسوم کتابچه معمول بود و من خودم در حکومت زنجان و کردستان و غیره میدادم اما حالا خلاف قانون است که اینگونه پول ها داده شود و وقتیکه بکصد تومان با اسم رسوم کتابچه از حکومت گرفته شود آنها در مقابل لایه هزار تومان از راهایا خواهند گرفت و این وجوهات هم دخلی بمستوفی نداشت هر چه از این محل گرفته میشود به داروغه دفتر که وزیر بقایا باشد میرسد.

آقا سید حسن تقی زاده - بوجه مملکت بعد از چندین ماه زحمت گفتیم که اصلاح شد یعنی تقریباً پانزده کرور دخل و چهارده کرور مخارج معین کردند و گفتند یک کرور هم تقریباً اضافه داریم باشد برای مخارج لازمه اتفاقاً ولی علاوه از این بوجه که خرج می شود وجهی لازم بود بجهت مخارج فوق العاده و دولت دست تنگ بود و نیز مقداری هم از مواجب و حقوق سنده ماضیه مردم باقی بود و در اواسط تقریباً سیصد و هشتاد هزار تومان اشرافی از خزانه گرفتند که ذخیره باشد برای موانع خیلی سخت و نیز قدری پول از مردم گرفته شد که بار بار حقوق که از بوجه پارسال باقی بود داده شود ولی بنده هیچ خبر دار نیستم که این دو فقره پول چه شد اما آنچه که از مردم گرفته شده من قدر فهمیدم که روز بروز حواله دادند اما آن سیصد و هشتاد هزار تومان پول اشرافی معلوم نیست چه شده و کجاست و متاسفانه این روزها میخورم که تقریباً شصت هزار تومان از آن پول بیشتر باقی نمانده نمیدانم حواله که داده اند بوجوب اطلاع مجلس بوده و بصرف صحیح رسیده یا اینکه باین فلات و تنگدستی مملکت یکمرتبه صد هزار تومان صد هزار تومان باین و آن داده اند خوب است یکروزی را مقرر بدارید که وزیر مالیه بمجلس حاضر شده و صورت حساب این دو فقره وجه را بمجلس بدهد.

رئیس - این را باید مردم از شما و کمیسیون مالیه بپرسند و کمیسیون مالیه باید صورت آنرا ثبت کرده باشد و معلوم باشد نه اینکه شما از مجلس بپرسید.

آقا سید حسن تقی زاده - اولاً بنده از اعضاء دائمی کمیسیون مالیه نبودم و ثانیاً بواسطه اتفاق کمیسیون سرحدی تقریباً یک ماه است نتوانسته ام در کمیسیون مالیه حاضر شوم.

آقا میرزا مرتضی قلیخان میدانند و باین دلیل خبر ندارم.

آقا میرزا مرتضی قلیخان - این بول بقدری همیشه بود که گفتند بنا بود باشد برای روز تنگ و در کمیسیون مالیه هیچ از آن بول مذا کره نشد و کمیسیون هم هیچ تصویب نکرد که یکدینار از این بول خرج شود اما از بول استغراض داخله آنهاست با کمال افسوس می بینم که هیچ فایده عاید نداشت چونکه در مجلس رأی گرفته شد که این بول بزای قیوض سنه بونت بیل داده شود که در مجلس مذا کره شد و تا مجلس حرازی داشت بعضی اشخاص پولی دادند و بعضی هم در عرض قبوضات دادند پس از آنکه بمجلس از آن حرارت افتاد آنکسانی که پول داده اند با کسانی که ندادند مساوی شدند و آن مقداری هم که گرفته شد قرار بود که قبضه ها را بفرستند بکمیسیون مالیه و در کمیسیون مالیه پس از تحقیقات تصویب شده آنوقت وزارت مالیه حواله بدهد که تومانها پنجاه از بگیرند حال چند روز است که وزیر مالیه از همان قبوض سنه بونت بیل حواله میدهد بجای امین الضرب و حاجی امین الضرب هم نزد می کنند بواسطه اینکه می گوید دیگر وجه بیش من نیست اما در باب اشرافی ها بازم مکرر عرض میکنم که کمیسیون مالیه هیچ اطلاع ندارد و در هیچ مورد تصویب نکرده است.

رئیس - باید اسمای آن اشخاص که پول داده اند و اشخاصیکه نداده اند در روزنامه درج شود که یکسان نباشند.

آقا سید حسین - استعفا میشود که یک روزی رامین نمایند برای اینکه که وزیر مالیه حاضر شود تا از او سؤال شود چون از او که سؤال میکنند می گوید بمجلس است و از کلاه سؤال میکنند می گویند یا کمیسیون مالیه است و کمیسیون مالیه هم میگوید اطلاع ندارم و این ترتیب در اینجا تصویب قط از بن نشده و سیصد هفتاد هزار تومان بیست هزار تومان راجت اب ناصر الملک بجهت مخارج لازمه از مجلس اجازه گرفته بودند دیگر از حساب این استغراض داخلی و از حساب اشرافیها و کلا اطلاعی ندارند و نیز قرار بود که از این پول از پنجاه تومان بیایند داده شود و حالا می بینیم که از فهرست های هزار تومانی هم داده شده است پس روزی معین شود که وزیر مالیه بیاید تا تمام این حسابها رسیدگی شده در روز نامه درج و منتشر شود تا عموم اطلاع حاصل کنند.

وکیل الرعایا - اینکه آقا میرزا مرتضی قلی خان گفتند مجلس از آن حرارت ساکت شده اینطور نیست و میخواهم بگویم که منشأ آن حرارت که بوده ولی عرض میکنم چند وقت است که من مأمور سه نفر میباشم و امشان را حالا نیبرم در صورتیکه وکیل مجلس نباید مأمور باشد با اینکه تمام دارائی این ملت نزد این سه نفر است هر قدر تلف کرده اند که تلف شده و آنچه که حالیه دارند بمعاومت یکی سه هزار تومان و یکی دوهزار و پانصد تومان یکی دیگر هم هزار تومان باید بدهند باینکه وکیل مجلس نباید مأمور باشد معذک این مبلغ قلیل را نمی دهند حال ببینید که این نمره مردم چقدر بی مروت و بی انصاف هستند.

رئیس - لایحه از انجمن حقوق رسیده و

خواهی کرده اند که در مجلس ملی خوانده شود چون مناسبت وقت هم گذشته برای مجلس دیگر خواهد ماند .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه غره محرم الحرام ۱۳۳۶ دارالشورای ملی

قبل از انعقاد مجلس رسمی جمعی از صاحب منصبان تویفانکه دیروز بواسطه ضیق وقت ممکن نشد بود قسم یاد نمایند امروز حاضر شده بطور مقرر قسم یاد کردند مجلس رسمی بدون حضور نظار متعقد و در ترتیب انتخاب باقی مانده وکلای طهران مذاکره شده وهریک از وکلای محترم رأی خود را در باب اشخاصی که دردم نظر داشتند نوشتند در این موقع مجلس ملی شده پس از اخذ آراء اساسی اشخاصی که بسمت وکالت با اکثریت آرا انتخاب شده بودند قرائت شد ازقرآن قیل :

(آقای مستوفی المعاملات) (آقای مؤتمن الملک)

۹۰ ۷۷

(آقای شیخ حسین یزدی) (آقای حکیم الملک)

۹۲ ۵۸

قرار شده که از طرف مجلس با ایشان مرقوم شود حاضر شوند درباب سه نفر باقی مانده باینکه نفر وکیل طبقه جلیله شاهزادگان رافرار دادند که روز شنبه انتخاب شوند ودرباب مجلسی که درهفته یک روز مخصوص مذاکره خود وکلاء باشد اظهار شد روز یکشنبه را فرار دادند و آقا شیخ حسین چنین اظهار داشت حالا که وکلای محترم در تکمیل نواقص مجلس اقدامات مجامعه دارند خوب است بموجب آن ماده قانون اساسی درباب نظارت پنج تن از علماء اعلام هم شرحی حضور آقایان حجج اسلام نصف اشرف نوشته شود که بیست نفر با آن صفات مقرره معین و بمجلس معرفی فرمایند تا مجلس به اکثریت آراء پنج نفر را از بیست نفر انتخاب نماید یادداشت شده که شرح مزبور نوشته شود و به هم و وکلاء اطلاع داده شد که فردا چهار ساعت بتفویض مانده در مسجد سپه سالار حضور بهم رسانند که بعضی از ادارات برای قسم یاد کردن حاضر خواهند شد . (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز پنج شنبه سیم محرم الحرام ۱۳۳۶ دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز سه شنبه غره را آقا میرزا ظاهر قرائت کردند در موقع معین مجلس رسمی منعقد گردیده و بواسطه یازده مطالب مهمه مجلس را سری نموده تقریباً بعد از یک ساعت مجلس ملی و شروع بمذاکرات گردید .

حاجی میرزا ابراهیم آقا - در این ایام از سرحد اردبیل بیست و پنج نفر قزاق بدون اجازه دولت وارد خاک ایران شده و با این اتصادی که دولت و ملت ایران با دولت و ملت روس دارند هیچ وقت راضی نخواهند بود که بواسطه اینگونه

اتفاقات دولت و ملت ایران رنجش حاصل نمایند هنوز رنجشی که از ورود سه نفر قزاق از سرحد چلغیا بخت حاصل شده از خاطر ملت زایل نگردیده مجدداً ورود این بیست و پنج نفر موجب از دیباد رنجش ملت ایران گردیده گمان میکنم که این اجازه از طرف مأمورین سرحدی ما شده خوبست

جناب وزیر این مطلب را توضیح نمایند که چرا مأمور سرحد این اجازه را داده .

وزیر تجارت - اگر چه جواب این مسئله راجع بوذیر امور خارجه است ولی چون وزیر کنسلیون سرحدی این مذاکره شده و از وزیر امور خارجه استیصال شد جواب دادند که از طرف سفیر دولت روس در این خصوص به بنده اظهار شد و بنده اجازه ندادم حال از قرار معلوم گویا مدیر گمرک اجازه داده است و از مدیر گمرک جهة استیصال شد در جواب اظهار داشته است که سفیر روس بمن نوشته است من با وزیر امور خارجه در این باب مذاکره کرده ام و مطلب تمام است شما عجاله اجازه بدهید وارد شوند تا بعد و کافدی هم در این خصوص مدیر گمرک بمن نوشته حاضر است اگر بخواهید قرائت شود .

حاجی معین التجار - اگر اجازه مینماید این مسئله هم در کنسلیون سرحدی مطرح مذاکره شده نتیجه آن بمجلس اظهار شود .

آقای حسن قلی زاده - بنده مکرر گفته ام که وکلاء ملت چند وظیفه عمده دارند و عمده ترین آنها اینست که ملت ما را از ولایات دور انتخاب کرده و با اینجا فرستاده اند اول وظیفه ما اینست که حفظ استقلال ملت و مملکت را تأمین و بقیه بنده این مسئله خیلی بی حیثیتی است که من اینجا نشسته بشنوم بگفته سی و دو نفر سوار اجنبی بدون اجازه وارد خاک ما بشوند اگر چه ملت و ما خیلی فراموش کار و کم حرارت هستیم و منتها حرارت ما اینست که هر وقت چند سوار وارد خاک ما شد چند روزی جزئی هجانی پیدا کرده بمساکت می شویم و هنوز بیست روز نگذشته باز خبر میرسد بیست و دو نفر سوار هندی بدون اجازه باهواز و محمره وارد شده است و باز بیست روز نگذشته بیست و پنج نفر قزاق از سرحد اردبیل وارد خاک ما میشوند از وزراء توضیح میخواهیم جواب میدهند اطلاع نداریم و ابدأ جلوگیری از این تجاوزات نمیشود و مثل این است که قزاق از ابروان بیاد کوبه یا جای دیگر از داخله خودشان ورود مینمایند همینطور بخاک ایران وارد میشوند بدون اینکه ملاحظه و تصور نمایند که قانون بین المللی هم هست پس در اینصورت دیگر چه سلطنتی وجه وزیری وجه مجلسی فایده نشستن ما در اینجا چیست یکنفر فرنگی رئیس گمرک که تابع وزیر تجارت ما است مستقیماً اجازه ورود سوار اجنبی را بخاک ما میدهد و جواب میگوید که سفیر چنین بمن نوشته بود و منتهی اقدامات وزیر در این مورد اینست که بشخص مأمور بگوید شما کار بدی کردید و این حرف را هم با کمال ملایمت احتیاط میگوید با اینکه او مستخدم دولت است و همه نوع حق مؤاخذه را از او دارد .

وزیر تجارت - اما در خصوص ورود دسته قزاق سابق در آن وقت اداره گمرک با من نبوده بنده داخل در کابینه وزراء نبودم پس از آنکه داخل در کابینه وزراء شدم و اداره گمرک با بنده شد در این چند روزه این واقعه رخ داد و در این باب

شرعی بر رئیس گمرک آنها نوشتم او جواب چنین داده است در باب ورود سوار های اولی چند نفر سوار بود آ آمدند از من اجازه ورود خواستند و من اجازه ندادم بعد تراهی واقع شد آنها هم ورود نمودند در هر صورت من این جوابها را صحیح ندانم و نوعاً هم پذیرفت و این واقعه هم که در این چند روزه واقع شده مشغول مذاکره هستیم و معینان که اینها بواسطه ترتیبات سابقه آن اقتداری که داشتند هنوز هم بهمان خیال باقی هستند ولی اقدامات لازم شده جلوگیری سخت خواهد شد که دیگر اینگونه حوادث اتفاق نیفتد .

آقای حسن قلی زاده - یک نفر مدیر گمرک مستخدم دولتی بیست چه اقتداری دارد این اقتدار بواسطه سنتی و عدم اقدامات وزراء بوده است .

وزیر تجارت - بلی اقتدار آنها بواسطه سنتی و مسامحه وزراء بوده .

وکیل التجار - آنچه در این باب لازم بود گفته شد و صحیح نیست که یکنفر مدیر گمرک بگوید که مستقیماً سفیر بمن چنین نوشته است و وزیر هم نباید این عذر را از او بپذیرد عجب تر اینست که در روزنامه تلگرافی بطرز بزرگ دیدم که نوشته بودند فرستادن آن بیست و پنج نفر قزاق برای حفظ قونسلگری تبریز و بواسطه گفته شدن آن یکنفر حامل بست بوده است و در صورت امنیت و رفع اختلال آنها را خواهند برگردانید مقصود اینست در روزنامجات آنها از طرف دولت روس اینگونه ملایمت ظاهر میشود ولی در داخلی مدیر گمرک میگوید که مستقیماً سفیر بمن نوشته و از وزراء سؤال میشود جواب می دهند که اطلاع نداریم .

احسن الدوله - بنده عرض میکنم از روزیکه همسوز و سایر بلژیکیها را آوردند و ریاست گمرک را با آنها دادند ابدأ بحساب و ترتیب آنها رسیدگی نشده و از پول خود ما قسط استقراض روس را که پرداخته مثل اینکه حق اقرار کرده او را خدمت شاه بردند و معرفی کرده انگشتر برای او گرفتند و برای همین ترتیبات آنها ابدأ احتنا ندارند باز هم می شنویم فلان بلژیکی کنتراش سر آمده و میخواهند با او تجدید کنتراست کنند نمی دانم علت این ترتیبات چیست ؟

حاج معین التجار - چندی قبل شنیدم وزیر مختار روس بجانب وزیر امور خارجه گفته اند از این سوار و قزاقی که وارد کرده ایم هیچ مقصود و منظوری نداریم جز حفظ جنرال قونسلگری و البته پس از تأمین تبریز و اردبیل فوراً آنها را برمیگردانیم آیا این مسئله حقیقت دارد یا خیر ؟

وزیر امور خارجه - بلی نوشته اند که این قزاقها را برای حفظ امنیت جنرال قونسلگری وارد کرده ایم و اشاره کرده بودند که بواسطه قتل آن یک نفر و اغتشاش سرحد این اقدام همچون بما اطمینان داده اند این قزاقها خواهند رفت و این نوشته شان ضبط است ولی بدبختانه بعد از این آن